

A VIDÉKFEJLESZTÉS JELENE ÉS JÖVŐJE MŰHELYKONFERENCIA KECSKEMÉT, 2014. JÚNIUS 24.

A műhelybeszélgetések a 2012. évben „Az év vidékfejlesztő közössége” díjat elnyerő *Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtárban* kerültek megtartásra.

Fenntartható mezőgazdaság, helyi gazdaságfejlesztés - műhelybeszélgetés összefoglaló -

Levezető elnök: **Horváth András**, MTA ÖBKI Funkcionális Ökológiai Osztály
Titkár: **Romvári Róbert**, NAKVI Monitoring és Tervezési Osztály, tervezési referens

A műhelybeszélgetést **Horváth András**, a Magyar Tudományos Akadémia, Ökológiai és Botanikai Intézetének tudományos munkatársa vezette. Előzetesen felkért előadóként pedig **Kujáni Katalin**, a Földművelésügyi Minisztérium növénytermesztési szakreferense tartott vitaindító előadást.

A felvezető előadás során **Kujáni Katalin** a „Fenntartható mezőgazdaság, helyi gazdaságfejlesztés, Fenntarthatóak-e a helyi élelmiszerrendszerekbe belépő kisgazdaságok?” c. prezentációjában bemutatta, hogy Európában kétpólusú élelmiszerellátási rendszer alakult ki, valamint elmondta, hogy a világban egyre fokozódó probléma az élelmiszer- és az élelmezésbiztonság kérdése. Ezt követően ismertette, hogy a **tömegtermelésre fókuszáló Agrárpiaci modell** mellett, egyre hangsúlyosabb szerepet kap a **feltörekvő és önellátó piacok támogatását** szolgáló **Tradicionális modell**. A fejlődő országok az éhínség csökkentése érdekében az önellátás felé mozdulnak el, míg a fejlett országok a tömegtermeléssel szembeni alternatívaként a kistermelői minőségi termékeket helyezik előtérbe. A témához kapcsolódva röviden ismertette továbbá a következő hétéves uniós időszakban (2014-2020) induló Rövid Ellátási Lánc tematikus alprogram tartalmát. A prezentáció következő részében az előadó, a fenntartható családi gazdaságok jövőbeni lehetőségeit elemezte. Kiemelte, csakis akkor működhet fenntartható módon egy családi gazdaság, amennyiben az életképes, társadalmilag elfogadható, valamint a megszerzett tapasztalatok átadhatóak.

A megbeszélés következő részében a jelenlévők az elhangzottakhoz kapcsolódóan fogalmazhatták meg kérdéseiket, észrevételeiket. Több hozzászóló a **Rövid Ellátási Lánc** tematikus alprogram kapcsán tervezett intézkedések részletesebb tartalmával kapcsolatban érdeklődött. Több hozzászólás érintette továbbá a **vegyszermentes gazdálkodás**, valamint a **megújuló energiaforrások** használatának témakörét. Egy felszólaló az alföldi mezőgazdaság alapjának nevezete a **fenntartható módon történő öntözést**. A megjelentek egyetértettek abban, hogy a **szaktanácsadás** jelentősége nem elhanyagolható, továbbá a **diverzifikáció**, a gazdasági több lábon állás fontos a kisgazdaságok jövője szempontjából.

A műhelybeszélgetés végén levezető elnök úr foglalta össze röviden az elhangzottakat. Elmondta, hogy a mezőgazdaság akkor lehet sikeres és valóban fenntartható, amennyiben érvényesül az energiahatékonyság elve, megvalósul a diverzifikáció, valamint érezhető lesz a vidékkel és a mezőgazdasággal szembeni bizalom.

Vidéki térségtípusok és fejlesztési útjaik

- műhelybeszélgetés összefoglaló -

Levezető elnök: **Finta István**, MTA KRTK RKI Dunántúli Tudományos Intézet tudományos munkatárs, MNVH tanácsstag

Titkár: **Hogyor Veronika**, NAKVI Monitoring és Tervezési Osztály, tervezési referens

A „Vidékkutatás 2012-2013” c. kutatási program eredményeit bemutató műhelykonferencia szakmai délutánján, a második műhelybeszélgetés résztvevői a „Vidéki térségtípusok és fejlesztési útjaik” témakörben cserélhették ki gondolataikat, tapasztalataikat egymás között. A műhelybeszélgetés első felében fiatal kutatók közreműködésében nyitóelőadásokat hallhattak a résztvevők. **Pénzes János**, a Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszékének adjunktusa a versenyképesség aspektusából vizsgálta és mutatta be a hazai térségtípusokat. Elemzésének eredménye szerint vidéki térségeink, különösen az Alföld és a Dunántúl dél-nyugati része versenyképességi szempontból jelentősen elmarad a hazai átlagtól e térségek falvai önerejükben képtelenek a felzárkózásra. A térségen belüli együttműködések, a társadalmi tőke fontosságát hangsúlyozta előadásában **Megyesi Boldizsár**, az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpontjának tudományos segédmunkatársa. A vasvári és lengyeltóti kistérségek vertikális és horizontális kapcsolatait összehasonlítva látványos különbségeket mutatott ki a kutató vizsgálata, melyben a lengyeltóti a „magára hagyott”, a vasvári pedig a „belső harmóniával” fémjelzett térségtípus jellemzőit viseli magán.

A térségek közötti versenyképességi különbségekre visszatérve **Finta István** (MTA KRTK RKI Dunántúli Tudományos Intézet tudományos munkatárs) a műhelybeszélgetés levezető elnöke jelezte, egy átfogó ESPON kutatás, mely szintén a versenyképesség oldaláról, komplex mutatók segítségével hasonlította össze vidéki térségeinket, a különbségek növekedését diagnosztizálta. A hazánkba érkező európai uniós források sem voltak képesek e tendenciát megállítani, s kutatások kimutatták, nincs összefüggés a támogatások területi eloszlása és a térségek fejlettsége között. – fejtette ki **Perger Éva**, a MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete Alföldi Tudományos Osztályának igazgatója. Ezzel összefüggésben Finta István elmondta, az ágazati fejlesztési támogatások a területi fejlettségi különbségek növekedésének irányába hatottak.

Több hozzászóló átgondolásra javasolta az európai uniós vidékfejlesztési támogatások lehívására jogosult települések jelenlegi meghatározásának módszerét, vagyis azt, hogy népsűrűségi és népsűrűségi adatok képezik a lehatárolás alapját. Véleményük szerint komplex, fejlettségi mutatók jobban szolgálnák a fejlesztési források optimális elosztását.

A jelenlévők szintén egyetértettek abban, hogy helyi erőforrásokra, helyi értékekre alapozva kell a fejlesztéseket elindítani, építve a vidék sokszínűségére, a tájszintű együttműködésekre. Ehhez pedig erős és stabil közösségekre van szükség, akik motorjai és fenntartói lehetnek a helyi gazdaságfejlesztési törekvéseknek.

Tudásátadás és innováció - műhelybeszélgetés összefoglaló -

Levezető elnök: **Szörényiné dr. Kukorelli Irén**, az MTA doktora, MTA KRTK RKI Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet, tudományos tanácsadó, egyetemi tanár

Titkár: **Kiss Szabolcs**, NAKVI Monitoring és Tervezési Osztály, tervezési referens

A „Vidékkutatás 2012-2013” c. kutatási program és a legfrissebb vidékfejlesztési kutatások eredményeinek bemutatását követően a 3. műhelybeszélgetésen tudásátadás és innováció témákkal kapcsolatban az alábbi információk hangoztak el.

A műhelybeszélgetést a levezető elnök, **Szörényiné dr. Kukorelli Irén** nyitotta meg, majd **Kovács Teréz**, a Pécsi Tudományegyetem professzora tartotta meg vitaindító, gondolatébresztő előadását.

Az előadás bevezetéseként a népesség gazdasági aktivitásáról beszélt az előadó és ismertette a gazdaságilag aktív, inaktív és eltartott fogalmak jelentését. Ezt követően a *közfoglalkoztatás* került bemutatásra, mely során kiemelésre került, hogy a közmunka alapvetően akkor sikeres, ha annak élén – az adott településen – egy határozott, mások által elfogadott, vezető típusú ember áll. Ezen témához kapcsolódva hosszabb értekezés következett a „*Cserdi programról*”, melynek keretében bemutatásra került Cserdi település demográfiai helyzete. Kovács Teréz elmondta, hogy a program fő célja a cigány és a magyar lakosság együttélésének javítása, *pozitív diszkriminációval*. Kiemelte, hogy a sikeresség egyik legfontosabb tényezője a polgármester személye, személyisége. Az alapvetően szükséges személyiségjegyek a vezetői habitus, a proaktív személyiség, a jutalmazásos vezetői stílus, az érték közvetítő nevelési képesség és a sztereotípiák megváltoztatására való alkalmasság.

A 2. vitaindító előadást *a települési egyenlőtlenségek hatása a vidéki fiatalok jövőtervére és aktivitására* témában **Czibere Ibolya**, a Debreceni Egyetem, Szociológia és Szociálpolitika Tanszékének adjunktusa tartotta meg.

Az előadó bemutatta a kapcsolódó – 8000 fős mintával készült – ifjúságkutatási programot, továbbá kiemelte, hogy az innovációk megismerése és bevezetése iránti hajlandóság növelése érdekében elengedhetetlenül szükséges a szakképzettségi szint növelése és egy *innovátor személy* jelenléte. A kutatások alapján a jó innovátor a 40-es, 50-es korosztályból kikerülő, felsőfokú végzettséggel rendelkező, alapvetően nem helybeli, férfi, tehát a jó innovátorok nem a fiatal korosztályból kerülnek ki. Elhangzott még, hogy a különböző településkategóriák az életkörülmények vonatkozásában jelentős különbségeket eredményeznek (pl.: minél alacsonyabb

egy település státusza, annál magasabb az alapfokú végzettségűek aránya a lakosságban). A kutatás rávilágított arra is, hogy a bizonytalansági faktorok (határozatlan munkaszerződések hiánya, anyagi bizonytalanság, szubjektív szegénység stb.) szintén jelentősen befolyásolják a fiatalok aktivitását és jövőképét.

Az előadások után a témák közös megvitatása következett. Elhangzott többek között, hogy nagyon fontos a *folymatos tanulás*, de ez alapvetően inkább kényszer, mint szabad választás. Kiemelésre került, hogy a polgármestereknek nem kell ugyanolyanoknak lenniük, ez település és adottság függő, azaz nem a Cserdiben jellemző példa az egyedüli sikeres út. Ehhez kapcsolódóan elhangzott, hogy az **innovátori képesség** egy adottság, azt alapvetően csak fejleszteni lehet, megteremteni nem. Több hozzászóló is kiemelte, hogy a problémákat a települések szintjén volna szükséges megoldani, azaz ott megteremteni az ehhez szükséges feltételeket, intézményrendszert és humán erőforrás kapacitást.

A műhelybeszélgetés konklúziója, hogy a megfelelő tudásátadáshoz mindenképpen szükséges jól működő közösség, jól működő felnőttképzés, a személyiségre / a jelenkor elvárásaira épülő képzés, hatékony közmunkaprogram és innovátorok. Mindehhez jó alapot és hasznos segítséget jelenthet a működő Integrált Közösségi és Szolgáltató Terek hálózata.

Szegénység és társadalmi befogadás

- műhelybeszélgetés összefoglaló -

Levezető elnök: **Velkey Gábor**, MTA KRTK RKI Alföldi Tudományos Osztály, tudományos munkatárs
Titkár: **Francsics Lili**, NAKVI Monitoring és Tervezési Osztály, tervezési referens

A műhelybeszélgetésen elsőként **Józsa Klára**, a Szegedi Tudományegyetem, TTIK Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszékének tudományos segédmunkatársa röviden ismertette „*A magyarországi aprófalvak sikerességi tényezőinek vizsgálata*” című doktori értekezésének legfontosabb megállapításait. Elmondta, a települések, aprófalvak sikerességét 27 gazdasági-társadalmi mutató elemzése mellett a helyi, és a környező települési lakosság körében készített kérdőívek alapján vizsgálta, hogy a statisztikai adatok alapján adódó eredményt az emberek saját megítélésével is összevesse.

A megkérdezettek a természeti értékeket, illetve a közösségi kötelekeket értékelik előnyként, hátrányként pedig elsősorban a közlekedési nehézségeket, az intézmény-bezárásokat emelték ki. Összességében elmondható, hogy a saját maga által is sikeresnek ítélt települések lélekszáma igen változó, azonban a saját értékelés szerint sikertelen falvak lakosság száma minden esetben 500 fő alatt van.

Németh Nándor, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat vezető szakértője arról beszélt, a települési egyenlőtlenségek milyen formában jelentenek kockázatot. Hangsúlyozta, önmagában a munkahelyteremtés nem adhat választ a szegénységből adódó problémákra, hiszen a gazdaság, a

piac számára ezek „értéktelen” térségek (elsősorban a humán tőke hiánya miatt). A megoldást nem kívülről kell várni, hanem komplex szemléletű helyi gazdaságfejlesztésre van szükség, a szolgáltatásokat és az infrastruktúrát is érintő intézkedésekkel együtt.

A műhelybeszélgetésen az előadók, illetve a résztvevők által megfogalmazott hozzászólások az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- Az aprófalvak mellett más, sajátos szerkezetű településeken (például az Alföld tanyás településein) is megjelennek hasonló problémák, az aprófalvas lét önmagában nem jelent hátrányt.
- A vidéket érintő társadalmi problémák kezelésében nehézséget jelent, hogy a közszolgáltatások elérhetőségének és színvonalának visszaszorulása (különös tekintettel az oktatásra) éppen azokon a területeken tapasztalható, ahol a leginkább szükség lenne azokra (könnyű hozzáféréssel, a legjobb minőségben).
- A helyi közösségek megerősítésében és fejlesztésében rendkívül fontos szerepet játszanak az integrált, komplex szolgáltatásokat biztosító terek (többek között az IKSZT-k).
- A természeti környezet önmagában is meghatározója a vidéki élet minőségének, de a természeti erőforrások gazdasági szempontból is – sokszor kiaknázatlan – lehetőséget jelentenek. A munkaerő igényes ágazatokat a támogatáspolitikának jobban kellene segítenie, a földtulajdonosok jelenleg nem érdekeltek a termelési szerkezet átalakításában.
- A közmunkaprogramok egyik nagyon fontos hozadéka az abban résztvevő emberek önbecsülésének, magabiztoságának növekedése („a gerinc kiegyenesedése”), ugyanakkor ez a foglalkoztatási forma nem honorálja az egyéni teljesítményt. Továbbá, ha a közfoglalkoztatásban dolgozók nem valós, piacon is értéket képviselő tevékenységet végeznek, a program hatására még nem fognak tudni a munkaerőpiacon elhelyezkedni.

Az összefoglalókat készítették:

NAKVI, Vidékfejlesztési Igazgatóság
Monitoring és Tervezési Osztály munkatársai